

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 519/2023-16

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša a zo sudcov Ladislava Dudíťa (sudca spravodajca) a Libora Duľu v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDACTED]

[REDACTED], a [REDACTED]

[REDACTED], proti postupu Špecializovaného trestného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. BB-4 T 36/2018 a jeho rozhodnutiu z 9. mája 2023 a proti postupu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaniach vedených pod sp. zn. 1 Tost 11/2023 a sp. zn. 1 Tost 12/2023 a jeho rozhodnutiam z 28. júna 2023 takto

r o z h o d o l :

1. Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**
2. Žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred Ústavným súdom Slovenskej republiky **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Ústavnému súdu bola 7. augusta 2023 doručená ústavná sťažnosť sťažovateľov vo veci namietaného porušenia ich práv podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), práva podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) a práva podľa čl. 4 Protokolu č. 7 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „protokol 7“) postupom a rozhodnutiami v záhlaví označených všeobecných súdov. Sťažovatelia navrhujú priznať finančné zadostučinenie každému v sume po 2 000 eur a žiadajú aj o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že rozsudkom Špecializovaného trestného súdu, pracoviska Banská Bystrica (ďalej len „špecializovaný súd“) č. k. BB-4T 36/2018

z 25. septembra 2020 v spojení s uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 3 To 3/2021 zo 7. júla 2021 (ďalej len „odsudzujúci rozsudok“) boli sťažovatelia uznaní za vinných z viacerých trestných činov a bol im uložený trest odňatia slobody na doživotie. Špecializovaný súd uznesením z 9. mája 2023 (ďalej len „uznesenie špecializovaného súdu“) okrem iného podľa § 558 ods. 1 Trestného poriadku s poukazom na § 555 ods. 1 písm. a), ods. 2 Trestného poriadku s použitím § 54 ods. 1 zákona č. 221/2006 Z. z. o výkone väzby v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o výkone väzby“) rozhodol, že sťažovatelia sú povinní nahradiť štátu trovy spojené s výkonom väzby za dobu prvých 180 kalendárnych dní trvania väzby. Najvyšší súd uzneseniami z 28. júna 2023 (ďalej aj „uznesenia najvyššieho súdu“) sťažnosti sťažovateľov podľa § 193 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku zamietol.

3. Najvyšší súd dospel k záveru, že sťažnosti nie sú dôvodné. Výrokom uznesenia špecializovaného súdu bola vymedzená doba väzby, vo vzťahu ku ktorej sa vzťahuje povinnosť podľa § 555 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku na náhradu trov väzby s tým, že konkrétnu výšku trov v zmysle odkazovacích ustanovení určí riaditeľ ústavu Zboru väzenskej a justičnej stráže. Ten je viazaný § 54 ods. 1 zákona o výkone väzby a konkrétna výška trov sa vypočíta podľa § 54 ods. 2 zákona o výkone väzby v závislosti od osobitným zákonom stanoveného životného minima, čo je však už vecou riaditeľa príslušného ústavu. Najvyšší súd nezistil žiaden relevantný dôvod, prečo by sťažovatelia mali byť oslobodení od povinnosti nahradiť trovy spojené s výkonom väzby. Sami si odpovedajú na otázku, „ako a z čoho“ majú zaplatiť príslušné trovy, keďže v dôsledku výkonu väzby a trestu odňatia slobody sú v zásade nemajetní. Uspokojenie splatnej pohľadávky trov výkonu väzby bude „doménou“ samostatného konkurzného konania vedeného Okresným súdom Žilina podľa zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o konkurze s reštrukturalizáciou“).

II.

Argumentácia sťažovateľov

4. V súvislosti s porušením čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru sťažovatelia považujú uznesenia najvyššieho súdu za neodôvodnené, svojvoľné a arbitrárne. Nie sú založené na dôkladnej, objektívnej a nestrannej analýze všetkých relevantných skutočností vyplývajúcich z ich sťažností. Tieto nedostatky podryvajú schopnosť najvyššieho súdu zistiť okolnosti veci, vytvárajú rozpor s požadovanou mierou efektívnosti. Neobsahujú absolútne žiadne odôvodnenie, na základe akých skutkových a právnych záverov dospel najvyšší súd k meritórnemu rozhodnutiu. Súdy vôbec neskúmali majetkové pomery a možnosti sťažovateľov, sťažnosti bez vysvetlenia zamietli. Najvyšší súd nedodrжал procesný postup, keď neuviedol podľa § 176 ods. 2 Trestného poriadku úvahy, ktorými sa spravoval pri hodnotení vykonaných dôkazov.

5. U predsedu senátu 4 T JUDr. Igora Králiku, ktorý rozhodol uznesením špecializovaného súdu, absentujú predpoklady nezaujatosti a nestrannosti. Pri rozhodovaní v merite trestnej veci senát zasiahol do práva na nestranného a nezaujatého sudcu a nerešpektoval prezumpciu neviny v prípade schválenia dohody o vine a treste rozsudkom č. k. BB-4 T 36/2018 z 8. januára 2019 týkajúcej sa spoluobžalovaného [REDAKOVANÉ], ako aj v rozsudku č. k. BB-4 T 31/2017 z 20. novembra 2017 o schválení dohody o vine a treste spolupracujúcich obvinených. Tieto rozsudky obsahovali podrobný opis trestných činov spáchaných spolupáchateľmi vrátane roly

sťažovateľov, pričom skutkový popis je zhodný s popisom sťažovateľom pripisovaných trestných činov (rozsudky boli obsahom spisu vedeného proti sťažovateľom). Špecializovaný súd považoval usvedčenie spolupáchateľov za súčasť konania vedeného proti sťažovateľom, mal zjavný záujem na tom, aby sa zachoval súlad s predchádzajúcimi rozsudkami. Najvyšší súd sa v uznesení zo 7. júla 2021 nevysporiadal s tým, či zmienky o sťažovateľoch v rozsudkoch boli nevyhnutné pre právnu kvalifikáciu skutku inej osoby a že zároveň v nich nebolo uvedené, že vina sťažovateľov ešte nebola preukázaná a bude o nej len rozhodovať. Odsudzujúcim rozsudkom bolo zasiahnuté do práva sťažovateľov na spravodlivý proces, preto každé nadväzujúce rozhodnutie (teda aj napadnuté rozhodnutia) je zjavne nezákonné. Najvyšší súd v uznesení z 28. júna 2023 nereagoval na námietku o absencii predpokladu nezaujatosti a nestrannosti súdu.

6. Aj pri senáte najvyššieho súdu 1 Tost absentujú predpoklady nezaujatosti a nestrannosti, pretože jeho člen JUDr. Martin Bargel sa podieľal na rozhodovaní o väzbe druhého sťažovateľa (uznesenie najvyššieho súdu č. k. 3 Tost 24/2019 z 26. júna 2019), v rámci ktorého došlo k svojvoľnému zamietnutiu žiadosti o prepustenie z väzby. Nezákonnosti predmetného konania o väzbe sú predmetom prijatej sťažnosti č. 59217/21 pred Európskym súdom pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“). Ak sudca Bargel nerozhodoval v súlade so svojim majstrovským umením, musel rozhodovať účelovo a zákonne nesprávne. V čase vydania uznesenia najvyššieho súdu sa spis sťažovateľov nachádzal na najvyššom súde, tento sudca tak mal možnosť oboznámiť sa s namietanými skutočnosťami opodstatňujúcimi pochybnosti o jeho zaujatosti a bol povinný oznámiť svoju zaujatosť. V opačnom prípade porušil právo sťažovateľov na spravodlivý proces a na nezaujatý a nestranný súd.

7. K porušeniu čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 1 dodatkového protokolu sťažovateľa uvádzajú, že v dôsledku napadnutých rozhodnutí boli nútení znášať neprimeranú záťaž, čo porušilo spravodlivú rovnováhu medzi požiadavkami všeobecného záujmu a zachovaním práva na ochranu majetku. Odsudzujúcim rozsudkom im bol uložený aj trest prepadnutia celého majetku podľa § 58 ods. 3 Trestného zákona. Od počiatku výkonu trestu odňatia slobody sťažovateľa neboli pracovne zaradení, z objektívnych dôvodov tak nemajú absolútne žiadny príjem. V aktuálnych podmienkach je im poskytovaná iba pracovná činnosť spočívajúca vo vykonávaní odsúdených ako lacnej pracovnej sily (mesačná mzda približne vo výške 150 eur a po strhnutí odmeny zostáva vreckové asi vo výške 20 eur mesačne). Tieto skutočnosti zapríčinili ich finančnú neschopnosť, resp. hmotnú núdzu, sú osobami v obzvlášť zraniteľnom postavení. Špecializovaný súd ani najvyšší súd tieto fakty nezohľadnili, nevykonali test proporcionality. Dotknuté orgány sa neunúvali preskúmať majetkové pomery a možnosti sťažovateľov. Uznesenia najvyššieho súdu možno označiť za závažnú sankciu, ktorá viedla k prehĺbeniu hmotnej núdze a zraniteľnosti sťažovateľov, avšak orgány neposkytli pádne odôvodnenie takéhoto opatrenia dôvodmi verejného záujmu (rozsudok Lacatus proti Švajčiarsku z 19. 1. 2021, sťažnosť č. 1465/15).

8. K porušeniu čl. 4 protokolu 7 sťažovateľa uvádzajú, že uložením prvého trestu prepadnutia celého majetku a druhého trestu za ten istý skutkový stav (uhradiť trovy väzby na základe odsúdenia) súdy porušili zásadu „nie dvakrát za to isté“.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

9. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľov predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu ústavného súdu podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“). Na predbežnom prerokovaní ústavný súd potom preskúmal, či nie sú dané dôvody na jej odmietnutie podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

10. Napriek absencii právneho zastúpenia sťažovateľov a z toho vyplývajúcich viacerých nedostatkov niektorých zákonom ustanovených náležitostí ústavnej sťažnosti ústavný súd nepovažoval za potrebné vyzývať ich na doplnenie podania, vyhodnotiac ho za obsahovo natoľko zrozumiteľné, že umožňuje realizovať ústavný prieskum.

III.1. K porušeniu označených práv postupom a uznesením špecializovaného súdu:

11. Ústavný súd konštatuje, že v zmysle princípu subsidiarity zakotveného v čl. 127 ods. 1 ústavy poskytuje v konaní podľa uvedeného článku ochranu základným právam alebo slobodám fyzických osôb a právnických osôb za podmienky, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Systém ústavnej ochrany základných práv a slobôd je teda rozdelený medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom ochranu základným právam a slobodám poskytuje v zmysle ústavy primárne všeobecné súdnictvo a ústavný súd až subsidiárne.

12. Zmyslom a účelom princípu subsidiarity je, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale je úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Všeobecné súdy, ktoré sú povinné vykladať a aplikovať príslušné zákony na konkrétny prípad v súlade s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 5 ústavy, sú primárne zodpovedné aj za dodržiavanie tých práv a základných slobôd, ktoré ústava alebo medzinárodná zmluva dotknutým fyzickým osobám zaručuje. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ktorý nasleduje až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu podľa § 132 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde (m. m. III. ÚS 149/04, IV. ÚS 135/05).

13. Sťažovatelia svoju ústavnú sťažnosť smerujú aj proti postupu a uzneseniu špecializovaného súdu, v súvislosti s ktorým avizujú porušenie svojich základných práv. Sťažovatelia podali proti uzneseniu špecializovaného súdu sťažnosť, o ktorej rozhodoval najvyšší súd ako nadriadený orgán s prieskumnou právomocou podľa Trestného poriadku. Sťažovatelia teda využili možnosť podania riadneho opravného prostriedku, o ktorom bolo aj rozhodnuté.

14. Ústavný súd pri predbežnom prerokovaní ústavnú sťažnosť sťažovateľov v časti namietajúcej porušenie označených práv postupom a uznesením špecializovaného súdu odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde pre nedostatok právomoci ústavného súdu na jej prerokovanie.

III.2. K porušeniu práv postupom a uzneseniami najvyššieho súdu:

Základné právo na súdnu ochranu a právo na spravodlivý proces

15. Ústavný súd vo vzťahu k čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru už judikoval, že formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhadu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru (m. m. II. ÚS 71/97). Z uvedeného dôvodu nemožno v obsahu týchto práv vidieť zásadnú odlišnosť (m. m. IV. ÚS 195/07) a ich prípadné porušenie možno preskúmať spoločne.

16. Ústavný súd uvádza, že rozhodovanie všeobecného súdu o trovách konania ako o integrálnej súčasť súdneho konania je zásadne výsadou všeobecného súdu. V rámci tohto rozhodovania ide vždy o aplikáciu jednoduchého práva, takže ústavný súd rozhodnutia o trovách konania meritórne preskúmava iba celkom výnimočne. Prípady, v ktorých nesprávna aplikácia jednoduchého práva všeobecným súdom má za následok porušenie základných práv a slobôd, sú tie, v ktorých je táto nesprávna aplikácia spätá s konkurenciou jednotlivých noriem tohto práva, prípadne s konkurenciou rôznych interpretačných alternatív, v ktorých sa odráža kolízia ústavných princípov, a naostatok za také možno považovať aj prípady svojvoľnej aplikácie jednoduchého práva. Pojem svojvoľe možno interpretovať na prípady, keď všeobecný súd urobí taký výklad použitej právnej normy, ktorý je v extrémnom rozpore s právom na súdnu ochranu a princípom spravodlivosti, alebo ho urobí v inom než zákonom ustanovenom a v právnom myslení konsenzuálne akceptovanom význame či bez bližších nerozpoznateľných kritérií (m. m. I. ÚS 533/2016).

17. Podľa § 555 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku ak bol obžalovaný právoplatne uznaný za vinného, je povinný nahradiť trovy spojené s výkonom väzby. Podľa § 555 ods. 2 Trestného poriadku úhradu trov spojených s výkonom väzby a s výkonom trestu odňatia slobody upravuje osobitný predpis. Ústavný súd uvádza, že platná a účinná právna úprava viaže existenciu nároku štátu na náhradu trov väzby proti konkrétnej osobe na právoplatný odsudzujúci rozsudok, *a contrario* možno vyvodiť, že štát nemá nárok na náhradu trov väzby v iných prípadoch.

18. Odôvodnenie rozhodnutí všeobecných súdov je častým predmetom posudzovania v rozhodovacej činnosti ústavného súdu a aj štrasburských orgánov ochrany práv, z čoho rezultuje pomerne bohatá judikatúra k jeho významu z pohľadu práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. V odôvodnení rozhodnutia všeobecný súd odpovedá na konkrétne námietky účastníka konania, keď jasne a zrozumiteľne dá odpoveď na všetky kľúčové právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany. Ústavný súd pripomína, že všeobecný súd nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia bez toho, aby zachádzali do všetkých detailov sporu uvádzaných účastníkmi konania (I. ÚS 241/07). Rovnako ESĽP pripomenul, že súdne rozhodnutia musia v dostatočnej miere uvádzať dôvody, na ktorých sa zakladajú (García Ruiz c. Španielsko z 21. 1. 1999). Judikatúra ESĽP teda nevyžaduje, aby na každý argument strany bola daná odpoveď v odôvodnení rozhodnutia. Ak však ide o argument, ktorý je pre rozhodnutie rozhodujúci, vyžaduje sa špecifická odpoveď práve na tento argument (Georgiadis c. Grécko z 29. 5. 1997, Higgins c. Francúzsko z 19. 2. 1998). Z práva na spravodlivú

súdnu ochranu vyplýva aj povinnosť súdu zaoberať sa účinne námietkami, argumentmi a návrhmi na vykonanie dôkazov strán s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie (Kraska c. Švajčiarsko z 29. 4. 1993, II. ÚS 410/06).

19. Ústavný súd po oboznámení sa s uzneseniami najvyššieho súdu, ktoré posudzoval vo vzájomnej súvislosti s uznesením špecializovaného súdu (IV. ÚS 350/09), konštatuje, že obsahujú dostatok skutkových a právnych záverov, pričom ústavný súd nezistil, že by v nich obsiahnuté závery boli svojvoľné alebo zjavne neodôvodnené a nevyplýva z nich ani taká aplikácia príslušných ustanovení všeobecne záväzných právnych predpisov, ktorá by bola popretím ich podstaty a zmyslu. Skutočnosť, že sťažovatelia sa s názorom najvyššieho súdu nestotožňujú, nepostačuje sama osebe na prijatie záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti napadnutých rozhodnutí. Aj stabilná rozhodovacia činnosť ústavného súdu (II. ÚS 4/94, II. ÚS 3/97) rešpektuje názor, podľa ktorého nemožno právo na súdnu ochranu stotožňovať s procesným úspechom, z čoho vyplýva, že všeobecný súd nemusí rozhodovať v súlade so skutkovým a s právnym názorom účastníkov konania vrátane ich dôvodov a námietok.

20. Námietka sťažovateľov o nezohľadnení ich majetkových pomerov a možností nebola podstatnou pre rozhodnutie najvyššieho súdu, pretože majetkové pomery podľa aplikovanej právnej normy nevstupovali v uvedenej fáze rozhodovania všeobecných súdov (podľa § 558 ods. 1 Trestného poriadku) vôbec „do hry“. Zvyšné námietky k odôvodneniu rozhodnutia sú príliš všeobecné na to, aby k nim bolo možné zaujať vecné stanovisko. Najvyšší súd dal podľa zistenia ústavného súdu odpovede na podstatné argumenty vznesené v sťažnostiach sťažovateľov.

21. Pri námietke o porušení práva na prejednanie veci nezávislým a nestranným súdom sťažovatelia uvádzajú argumentáciu, ktorá sa týka rozhodovania vo veci samej, ktorá je aj predmetom ich dovolania. Za takýchto okolností nie je rozumné očakávať, že všeobecný súd pri rozhodovaní o pridruženej otázke (trovy trestného konania) bude viesť ďalšiu polemiku s vlastným právoplatným rozhodnutím (odsudzujúcim rozsudkom), a preto ak najvyšší súd obsiahnuť nereguloval na námietku o absencii nestrannosti a nezaujatosti súdu (ktorú sťažovatelia v sťažnosti z 15. mája 2023 formulovali v zásade odkazom na obsah iného ich podania – dovolania z 2. marca 2023), potom nezaťažil svoje uznesenie nedostatkom spôsobujúcim porušenie označeného práva v aspekte riadneho odôvodnenia súdneho rozhodnutia alebo v aspekte požiadavky na nezávislý a nestranný súd. Tu súčasne ústavný súd odkazuje na právomoc najvyššieho súdu ako dovolacieho súdu na posúdenie dôvodnosti námietky sťažovateľov. V prípade uplatnenia právomoci najvyššieho súdu spôsobom uvedeným v § 386 Trestného poriadku prichádza do úvahy zrušenie odsudzujúceho rozsudku a podľa povahy zmeny aj obsahovo nadväzujúcich rozhodnutí, teda aj uznesenia špecializovaného a najvyššieho súdu.

22. Ani námietka vo vzťahu k senátu najvyššieho súdu I Tost a jeho členovi JUDr. Martinovi Bargelovi nemá potenciál založiť dôvod na vyslovenie porušenia označeného základného práva na prejednanie veci nezávislým a nestranným súdom. Sťažovatelia neuviedli, či vzniesli námietku zaujatosti proti uvedenému členovi senátu pred najvyšším súdom. Z argumentácie uvedenej v ústavnej sťažnosti (bod 6) je zrejmé, že sa týka procesného postupu a spôsobu rozhodovania tohto člena senátu vo väzobnej veci týkajúcej sa druhého sťažovateľa. V zmysle § 32 ods. 6 Trestného poriadku sa o takejto námietke zaujatosti strany nekoná a ani sťažovateľmi odkazované konanie pred ESLP bez ďalšieho nespochybňuje účasť uvedeného člena senátu pri rozhodovaní, ktoré

vyústilo do vydania uznesenia najvyššieho súdu v takom rozsahu, že by bolo nutné prijať záver o absencii predpokladov nezaujatosti a nestrannosti súdu. Poukazovanie na právnu úpravu platnú v Českej republike, ktorá je podľa samotných sťažovateľov odlišná, nemohlo priniesť úspech ich snahám.

23. V súlade s konštantnou judikatúrou ústavného súdu o zjavne neopodstatnenú ústavnú sťažnosť ide vtedy, keď namietaným postupom alebo namietaným rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok príčinnej súvislosti medzi označeným postupom alebo rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, ktorých porušenie sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. K iným dôvodom, ktoré môžu zakladať záver o zjavnej neopodstatnenosti ústavnej sťažnosti, patrí aj ústavnoprávny rozmer, resp. ústavnoprávna intenzita namietaných pochybení, resp. nedostatkov v činnosti alebo rozhodovaní príslušného orgánu verejnej moci, posudzovaná v kontexte s konkrétnymi okolnosťami prípadu (IV. ÚS 362/09).

24. Vychádzajúc z uvedených dôvodov ústavný súd sťažnosť v tejto časti odmietol pre jej zjavnú neopodstatnenosť podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde, konštatujúc, že niet žiadnej spojitosti medzi sťažovateľmi uvedeným postupom a uzneseniami najvyššieho súdu a namietaným porušením ich základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivý súdny proces.

Základné právo vlastníť majetok a právo pokojne užívať majetok

25. Ústavný súd hodnotí, že zákonom konštruovaná povinnosť nahradiť štátu trovy spojené s výkonom väzby nie je ničím iným než štátnym poplatkom, na ktorý pamätá čl. 59 ústavy (m. m. II. ÚS 132/2013). Poplatky sú ekvivalentom za služby poskytnuté verejnou mocou. Platia sa ako čiastočná úhrada nákladov spojených s činnosťou orgánov verejnej moci alebo za oprávnenia poskytnuté poplatníkovi (PL. ÚS 14/2014).

26. Poplatky trestného konania sú upravené pod názvom „trovy trestného konania“ v šiestej časti Trestného poriadku (v § 553 až § 559) a vo vyhláske Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 93/2012 Z. z., ktorou sa ustanovuje paušálna suma trov trestného konania a výška a spôsob úhrady zvýšených trov trestného konania.

27. Vo všeobecnosti platí, že trovy nevyhnutné na vykonanie trestného konania vrátane trov vykonávacieho konania znáša štát (§ 553 ods. 1 Trestného poriadku). Ak však bol obžalovaný právoplatne uznaný za vinného, je povinný nahradiť štátu (i) trovy spojené s výkonom väzby, (ii) trovy spojené s výkonom trestu odňatia slobody, (iii) vyplatenú odmenu a náhradu ustanovenému obhajcovi a ustanovenému zástupcovi z radov advokátov, ak nemá nárok na bezplatnú obhajobu alebo na obhajobu za zníženú náhradu, a (iv) paušálnou sumou ostatné trovy, ktoré znáša štát [§ 555 ods. 1 písm. a) až d) Trestného poriadku].

28. Pre konkrétnejšie určenie rozsahu povinnosti nahradiť trovy spojené s výkonom väzby sú smerodajné ustanovenia štvrtej hlavy zákona o výkone väzby, ktorý je osobitným predpisom odkazovaným v § 555 ods. 2 Trestného poriadku. V zmysle § 54 ods. 1 zákona o výkone väzby sa nahrádza časť trov štátu spojených s výkonom väzby vymedzená počtom dní strávených vo výkone väzby. Výška trov spojených s výkonom väzby podľa odseku 1 za každý začatý kalendárny deň je jedna šesťdesiatina zo sumy životného minima podľa osobitného predpisu. Zákon o výkone väzby

obsahuje aj ustanovenie o oslobodení od povinnosti nahradiť trovy spojené s výkonom väzby (§ 54 ods. 3), o úhrade zvýšených trov výkonu väzby (§ 55), ako aj spoločné ustanovenia o možnosti upustiť od vymáhania trov spojených s výkonom väzby a zvýšených trov výkonu väzby (§ 56).

29. S ohľadom na skutočnosť, že vo vzťahu k namietanému porušeniu práv podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru ústavný súd nezistil v uznesení najvyššieho súdu, resp. špecializovaného súdu prítomnosť arbitrárnosti, vyhodnotil ústavný súd ako zákonný zásah najvyššieho súdu jeho uznesením opierajúcim sa o výslovne uvedené ustanovenia Trestného poriadku a zákona o výkone väzby.

30. Povinnosť platenia súdnych poplatkov a súvisiaca úprava je pokrytá druhým odsekom čl. 1 dodatkového protokolu. Ukladanie poplatkov sleduje viaceré ciele vrátane financovania súdneho systému a zvýšenia príjmov rozpočtu (rozsudok *Perdigão v. Portugalsko* zo 16. 11. 2010, bod 61).

31. Ústavný súd upriamuje pozornosť aj na povahu namietaného zásahu do majetkových práv sťažovateľov, ktorá zjavne nedosahuje úroveň vyvlastnenia či zbavenia vlastníckeho práva, ale úpravy užívania. Zároveň právny vzťah, v ktorého rámci došlo k zásahu, možno bez väčších pochybností označiť ako verejnoprávny, medzi štátom a jednotlivcom.

32. Všeobecný súd rozhodujúci o uložení povinnosti nahradiť trovy trestného konania štátu zo strany obvineného, ktorý bol právoplatne uznaný za vinného, nemôže ani v prípade súčasnej aplikácie § 553 ods. 1 v spojení s § 555 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku vyvažovať súkromný záujem odsúdeného na ochrane základného práva vlastníť majetok na jednej strane a záujem štátu na vyberaní poplatkov (náhrad trov trestného konania) za úkony a činnosť všeobecných súdov v trestnom konaní na strane druhej. Vyváženie v tomto smere uskutočnil samotný zákonodarca preferovaním záujmu štátu na vyberaní poplatkov (náhrad trov trestného konania) za úkony a činnosť všeobecných súdov v trestnom konaní (II. ÚS 132/2013). Týmto skutočnostiam by sa mala prispôbiť aj intenzita prieskumu.

33. V rámci testu primeranosti zásahu ústavný súd pri porovnaní intenzity a rozsahu zásahu do vlastníckeho práva s identifikovaným verejným záujmom na (spolu)podieľaní sa väzobne stíhaných obvinených, ktorí boli právoplatným odsudzujúcim rozsudkom uznaní za vinných, na nákladoch ich umiestnenia vo väzbe nepovažoval uznesenia najvyššieho súdu za opatrenia spôsobujúce sťažovateľom neprímeranú záťaž. Samotné uloženie povinnosti nahradiť trovy výkonu väzby súdom neznamená, že by na nich bolo uložené zjavne neprímerané bremeno, ktoré v žiadnom prípade nemôžu uniesť. Majetkový substrát sťažovateľov je predmetom prebiehajúceho konkurzu a najvyšší súd relevantne odkázal na možnosť uspokojenia pohľadávky na trovy konania v tomto konaní. Hoci súdy nevyčíslili výšku trov spojených s výkonom väzby, aj bez toho je možné z dostupných údajov orientačne vypočítať, že nepresiahnu sumu 806,64 eur na jedného sťažovateľa (vychádzajúc z aktuálnej výšky životného minima vo výške 268,88 eur a doby 180 dní).

34. Sťažovatelia môžu námietky o primeranosti ďalej uplatniť pred riaditeľom ústavu na výkon trestu odňatia slobody, kde môžu byť zohľadnené pri vydávaní rozhodnutia o výške trov, resp. pri postupe vymáhania. Aj námietku o skúmaní majetkových pomerov je možné zohľadniť pri rozhodovaní riaditeľa ústavu, preto ak sa ňou nezaoberali špecializovaný súd a najvyšší súd, nepovažuje to ústavný súd ani za nedostatok indikujúci porušenie majetkových práv sťažovateľov z dôvodu uloženia neprímeranej záťaže na sťažovateľov. Aj podľa rozhodnutí všeobecných súdov

zohľadnenie majetkových pomerov obvineného povinného nahradiť trovy spojené s výkonom jeho väzby prichádza do úvahy v rámci ich vymáhania, teda až v rámci vykonávacieho konania (uznesenie najvyššieho súdu č. k. 2 Tost 45/2018 z 3. decembra 2018). V uvedenom konaní bude možné vykonať aj sťažovateľmi požadovaný test proporcionality, aby bola dosiahnutá spravodlivá rovnováha medzi požiadavkami všeobecného záujmu a zachovaním ochrany majetkových práv. Nemožno opomínať tiež skutočnosť, že rozhodnutie riaditeľa o trovách spojených s výkonom väzby môže byť napadnuté odvolaním [§ 60j ods. 7 písm. b) zákona o výkone väzby] a rozhodnutie generálneho riaditeľa Zboru väzenskej a justičnej stráže môže byť predmetom súdneho prieskumu v správnom súdnom konaní (*a contrario* § 60n zákona o výkone väzby, pozri III. ÚS 459/2022).

35. Prípady sťažovateľov nie je porovnateľný s nimi odkazovaným prípadom Lacatus proti Švajčiarsku, kde bolo vyslovené porušenie čl. 8 dohovoru z dôvodu uloženia pokuty vo výške 500 frankov (a následného odňatia slobody na 5 dní pre jej nezaplatenie) chudobnej a zraniteľnej rómskej žene za nevtieravé žobranie. Sťažovatelia síce sú v zraniteľnej pozícii primárne z hľadiska osobnej slobody, avšak uvedený sociálny a s tým spojený majetkový aspekt v ich prípade absentuje. Z verejných registrov (Obchodný vestník č. 57/2023 z 22. 3. 2023, č. 78/2023 z 24. 4. 2023) vyplýva, že do súpisu všeobecnej podstaty boli zaradené finančné prostriedky zaistené v trestnom konaní vo výške prevyšujúcej sumu 130 000 eur v prípade obidvoch sťažovateľov.

36. Podľa názoru ústavného súdu preto nie je dôvod na prijatie ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie z dôvodu nedostatku reálneho základu na vyslovenie porušenia označených práv. Ústavná sťažnosť musela byť preto v tejto časti posúdená ako zjavne neopodstatnená podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

K právu nebyť súdený alebo trestaný dvakrát

37. Aplikovateľnosť čl. 4 protokolu 7 závisí od odpovede na otázku, či rozhodovanie o trovách trestného konania, konkrétne o trovách spojených s výkonom väzby možno označiť za trestné konanie. Pri výklade tohto pojmu v rámci článkov 6 a 7 dohovoru sa aplikujú tzv. Engelovské kritériá.

38. Rozhodovanie o trovách trestného konania má svoje špecifiká vyplývajúce z povahy trestného konania a štát v zásade znáša trovy trestného konania (§ 553 ods. 1 Trestného poriadku). Ak by štát, ktorý je v trestnom konaní zastúpený prokurátorom, nedosiahol právoplatné uznanie viny obvineného, nevznikol by mu nárok na náhradu trov konania vôbec (*a contrario* § 555 ods. 1 Trestného poriadku). Zároveň platí generálne konštatovanie, že zmyslom a účelom náhrady trov konania v konaní pred všeobecným súdom je poskytnúť úspešnému účastníkovi alebo účastníkovi, ktorému to priamo priznáva zákon (v tomto prípade štátu, ktorý sa spolu s odsúdeným považuje za účastníka konania pre ten úsek konania, v ktorom sa rozhoduje o nároku na náhradu trov konania), náhradu tých trov konania, ktoré vo vecnej a v časovej súvislosti s konaním musel nepochybne zaplatiť, pričom by ich nemusel zaplatiť, ak by tu nebolo konanie pred všeobecným súdom.

39. Aj v trestnom konaní sa v zásade pripúšťa ukladanie povinnosti na základe zodpovednosti účastníka za výsledok konania. Formálne pri tejto zodpovednosti nejde o trestný čin, priestupok či iný verejnoprávny delikt podľa osobitných predpisov správneho práva. Napriek tomu možno túto zodpovednosť označiť za verejnoprávnu, keďže Trestný poriadok má z hľadiska právnej teórie takúto povahu ako procesný predpis. Adresáti uvedenej právnej normy nie sú vymedzení neurčito

a všeobecne, ale ako špecifický okruh obvinených, ktorí boli právoplatne uznaní za vinných v trestnom konaní.

40. Pri trovách výkonu väzby do popredia vystupuje kompenzačná či reparačná funkcia, čiastočne preventívna funkcia. Represívna funkcia sankcie v dôsledku spomenutého obmedzenia maximálnej doby náhrady akoby ustupovala do úzadia. S účinnosťou od 1. januára 2023 došlo navyše k zmierneniu prísnosti právnej úpravy zákona o výkone väzby, skrátilo sa rozhodné obdobie na určenie výšky trov výkonu väzby na 90 dní a obmedzilo sa obdobie vymáhania trov výkonu väzby výhradne na obdobie výkonu nepodmienečného trestu odňatia slobody. Druhé kritérium sa nejaví byť naplnené.

41. K stupňu závažnosti sankcie, ktorá môže byť uložená, ústavný súd uvádza, že táto je ohraničená maximálnou výškou naviazanou na súčin počtu dní rozhodnej doby a jednej šesťdesiatiny sumy životného minima. Uvedená výška sama osebe podľa názoru ústavného súdu neznamena, že ju možno klasifikovať ako trestnú. Z hľadiska dopadov na sťažovateľov neprichádza do úvahy, aby v dôsledku uloženia povinnosti nahradiť trovy výkonu väzby mohlo dôjsť k pozbaveniu osobnej slobody, nedochádza k zapísaniu sankcie do žiadneho verejného registra. Nanajvýš môže v dôsledku uznesenia najvyššieho súdu dôjsť v budúcnosti (v závislosti od ďalšieho postupu ústavu, jeho riaditeľa, resp. generálneho riaditeľa Zboru väzenskej a justičnej stráže) k ovplyvneniu priebehu výkonu trestu prepadnutia majetku sťažovateľov, konkrétne k odčerpaniu časti podstaty v prospech štátu, avšak len za podmienok vymedzených v zákone o konkurze a reštrukturalizácii. V prípade, ak by sťažovatelia boli zaradení do práce počas výkonu trestu odňatia slobody, boli by tieto trovy primárne zrážané z pracovnej odmeny, ktorej výška nie je v sume 150 eur, ako vyplýva z nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 7/2023 Z. z. o výške pracovnej odmeny a podmienkach jej poskytovania odsúdeným. Ako už bolo uvedené, ochrana jednotlivca pred uložením neprimeraného bremena je zaručená v štádiu vymáhania uloženej povinnosti.

42. Na základe už predstavených úvah ústavný súd hodnotí možnosť uloženia uvedenej sankcie zo strany ako svojou závažnosťou nenapĺňajúcu obsah žiadneho z troch kritérií, a teda nie je možné konštatovať aplikovateľnosť čl. 6 ods. 1 dohovoru v rámci konania vo veci ukladania povinnosti nahradiť trovy trestného konania podľa § 558 ods. 1 Trestného konania predstavujúce trovy spojené s výkonom väzby podľa § 555 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku.

43. Ak by aj ústavný súd prijal záver, že pri trovách trestného konania spojených s výkonom väzby ide o sankciu trestnej povahy, nemohol by dospieť k záveru, že v dôsledku uloženia povinnosti nahradiť ich dochádza k porušeniu čl. 4 protokolu 7. Ústavný súd nepovažuje rozhodovanie o trovách trestného konania napadnutými uzneseniami a rozhodovanie špecializovaného súdu a najvyššieho súdu odsudzujúcim rozsudkom za rozhodovanie o tom istom skutku, ako naznačujú sťažovatelia. Odsudzujúcim rozsudkom bolo rozhodované o vine a treste a sťažovateľom bol uložený okrem iného trest prepadnutia majetku. Naproti tomu v teraz prerokovávanej veci všeobecné súdy rozhodovali v rámci toho istého právoplatne vo veci samej skončeného trestného konania o naväzujúcej postrannej otázke trov konania, ktorá je bežnou a povinnou súčasťou rozhodovania trestných súdov, tzv. „porozsudková agenda“. Zo skutočnosti, že výsledkom rozhodovania o trovách trestného konania môže byť uloženie dodatočnej povinnosti zaplatiť peňažnú sumu (v tomto prípade fakticky poplatok za väzbu), nemožno podľa názoru ústavného súdu vyvodiť, že ide hneď o porušenie čl. 4 protokolu 7. Spojenie medzi predchádzajúcim

právoplatným odsúdením a rozhodovaním o trovách konania je príliš tesné, čo sa týka obsahu a času, na to, aby bolo možné označiť druhé uvedené konanie za opakovanie prvého (m. m. Nilsson proti Švédsku z 21. 9. 2006, sťažnosť č. 73661/01).

44. Aj v tejto časti je preto ústavná sťažnosť zjavne neopodstatnená a ústavný súd ju pri predbežnom prerokovaní odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde (bod 1 výroku tohto uznesenia).

45. Keďže ústavný súd ústavnú sťažnosť ako celok odmietol, bolo bez právneho významu zaoberať sa ďalšími návrhmi sťažovateľov uplatnenými v ich ústavnej sťažnosti.

III.3. K žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom:

46. V zmysle § 37 ods. 1 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže ustanoviť navrhovateľovi právneho zástupcu, ak navrhovateľ o to požiadá, ak to odôvodňujú jeho pomery a nejde o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti. Tieto tri predpoklady na ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom musia byť splnené súčasne. Ak hoci len jeden z týchto predpokladov nie je splnený, nemožno žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu vyhovieť (m. m. III. ÚS 265/2014, III. ÚS 588/2015).

47. Ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade u sťažovateľov nie sú splnené podmienky na ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom. Z obsahu ústavnej sťažnosti a výsledku jej posúdenia ústavným súdom (ako to vyplýva z časti III tohto uznesenia) je zrejmé, že v danom prípade ide o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti (m. m. III. ÚS 265/2014, III. ÚS 588/2015, II. ÚS 193/2020). Keďže nebol splnený jeden z nevyhnutných predpokladov ustanovenia právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom, žiadosti sťažovateľov o ustanovenie právneho zástupcu ústavný súd nevyhoviel (bod 2 výroku tohto uznesenia).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 11. októbra 2023

Miroslav Duriš
predseda senátu